

یادداشت

مسئولان از خانواده قربانیان دلجویی کنند

✚ سقوط هواپیمای	
معصومه تختی	اوکراینی که از دیروز
روان شناس	مشخص شد بر اثر اصابت موشک سپاه
	رقم خورده، فضایی را

ایجاد کرده که جا دارد همه مردم ایران به یکدیگر تسلیت بگویند. هواپما چهارشنبه هفته قبل سقوط کرد و باعث غم و اندوه عمیق شد ولی حالا که ابعادی تازه تر از این ماجرا رسانه‌ای شده غم و اندوه این بار با شدت بیشتری بروز کرده است.

بنابراین باید بگوئیم نه فقط خانواده قربانیان بلکه به نوعی جامعه داغدار است و به تسلی جمعی نیاز است. نحوه اطلاع رسانی درماجرای سقوط هواپما به گونه‌ای بود که اکنون جامعه احساس می‌کند بیش از هر چیز نیازمند صداقت است تا اعتماد عمومی که لازمه داشتن امنیت روانی است، به جامعه بازگردد. وظیفه بازگرداندن این اعتماد به جامعه برعهده دولتمردان و همه کسانی است که به

نوعی در بروز این حادثه نقش داشته‌اند.

از سوی دیگر تلک تلک ما نیز برای برقراری مجدد آرامش در کشور که شرط داشتن بهداشت روانی جمعی است، مسئولیم. کشورمان هم اکنون در برهه زمانی ملتهمی به سر می‌برد و از همه جا بر ما فشار روانی وارد می‌شود، پس ضروری است مردم نیز به‌خصوص در فضای مجازی از پriding به یکدیگر و به جان هم افتادن پرهیز کنند چون در این صورت التهاب‌ها بیشتر می‌شود و امنیت و بهداشت روانی بیش از پیش به خطر می‌افتد.

اما در مورد خانواده قربانیان حادثه هواپیمای مسافربری معتقدم با هیچ روشی نمی‌شود دردشان را تسکین داد چون درمرگ‌های این چنینی و از دست دادن‌های چنین ناگهانی و غیرمنتظره شدت لطمات روحی بسیار بالاست و شاید فقط گذر زمان بتواند زخم افراد داغیده را التیام بخشد. با این حال این حقیقت، نافی مسئولیت مسئولان نیست، مسببان این حادثه باید مقابل خانواده‌های عزادار فروتنی، تواضع و خویش‌شننداری داشته باشند و به حرف‌های آنها گوش بدهند بدون آن که سعی کنند توجیه بیاورند.

خانواده قربانیان این حادثه به شدت نیازمند تسلی خاطر هستند و لازم است فضایی برای تخلیه احساسات منفی و هیجانات آزردهنده برایشان فراهم شود. مسئولان باید مقابل این خانواده‌ها با تکریم و احترام سرفرو بیاورند و به درد دل‌هایشان گوش بدهند، همچنین لازم است در مراسم خاکسپاری و یادبودهای قربانیان شرکت کنند و صادقانه ابراز تاسف کنند چون خانواده قربانیان این حادثه بیش ازهر چیز به حمایت‌های عاطفی نیاز دارند. ✚

سوختگی سالانه چند نفر را راهی بیمارستان می‌کند؟

سیامک فرخ قربانی، معاون مرکز تحقیقات سوختگی ایران گفت: سالانه ۴۰ هزار نفر در کشور به دلیل سوختگی در بیمارستان بستری می‌شوند که بیشترین ارجاع بیماران از سراسر کشور به بیمارستان‌های تهران است، به گفته وی آمار دقیقی از تعداد افرادی که بر اثر سوختگی در کشور فوت می‌کنند، وجود ندارد. فرخ قربانی عنوان کرد: اکنون حدود هزار تخت سوختگی در کشور کم داریم که با توجه به آمار بالای افرادی که بر اثر سوختگی در بیمارستان‌ها بستری می‌شوند، لازم است مساعدت‌هایی برای تخصیص تخت‌های بیشتر انجام شود. وی ادامه داد: متأسفانه دانشگاه‌های علوم پزشکی تمایل چندانی برای فعالیت در حوزه سوختگی و راه‌اندازی بیمارستان اختصاصی در این زمینه ندارند، زیرا سوختگی بیماری گرانی محسوب می‌شود و اداره آن هزینه‌بر است، بنابراین فقط در تهران از بین سه دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی و تهران و همچنین دانشگاه علوم پزشکی ایران تنها دانشگاه علوم پزشکی ایران در این حوزه ورود و اقدام به راه‌اندازی بیمارستانی به نام مطهری و یافت آباد کرده است./چام‌چم‌دیلی

اطلاع‌رسانی نامناسب درخصوص وقایعی مانند سقوط هواپیمای اوکراینی می‌تواند سبب کاهش سرمایه اجتماعی کشور شود

عکس:

موج

اعزام دانشجویان علمی - کاربردی به آلمان برای کارآموزی

محمدحسین امید، رئیس دانشگاه جامع علمی - کاربردی گفت: برخی از دانشجویان واجد شرایط برای گذراندن بخشی از دروس تخصصی و کارآموزی‌های خود به کشور آلمان اعزام می‌شوند. وی از ایجاد ظرفیت‌های جدید در این دانشگاه خبر داد و افزود: خوشبختانه امسال در دانشگاه علمی - کاربردی ظرفیتی ایجاد شد تا دانشجویان این دانشگاه بتوانند در تبادل‌ات علمی بین‌المللی شرکت کنند./چام‌چم‌دیلی

حواس مان به خودمان هست؟

از کارشناس درباره عواقب اطلاع‌رسانی نامناسب درباره علت سقوط هواپیمای اوکراینی پرسیده‌ایم

✚ سه روز از حادثه سقوط هواپیمای مسافربری گذشته‌است و در میانه همه اتهامات و شایعات، آرام آرام خبری دست به دست می‌شود مبنی بر پذیرفتن خطای انسانی در حادثه مذکور و این لحظه مرگ ریسانه در ایران است. خود خیر آن قدر سهمگین است که نتوان تامت‌ها از یاد برد. حالا اما با فاصله‌ای طولانی از این حادثه، خبرهای رسمی حکایت از تایید همان شایعات را دارد. بسیاری بر این باورند که تعلل در اطلاع‌رسانی از این حادثه بزرگ‌ترین ضربه را به اعتماد عمومی مردم زده است، مردمانی که همچنان در سخت‌ترین شرایط کشور دل به رسانه‌های رسمی دارند و معتقدند اتفاقا در همین لحظه است که باید حقیقت را از آنها جست و جو کنند. احمد توکلی، عضو تشخیص مصلحت نظام می‌گوید: موضوع بر سر جان مردم است. اشتباه انسانی جان مردم را نشانه گرفته است. وقتی اشتباه به این بزرگی اتفاق می‌افتد باید در وهله اول حقیقت را به مردم اعلام می‌کردیم. حقیقت هیچ‌گاه پنهان نمی‌ماند، و دیر و دزد دارد اما سوخت و سوز نه. پنهان کردن حقیقت از مردمان نجیب سگوکار بزرگ‌ترین خیانتی است که به اعتماد آنها زده شده است. این عضو مجمع تشخیص مصلحت معتقد است اولین ترکش سلب شدن اعتماد عمومی به رسانه‌های رسمی و مسئولان از همین اتفاق آغاز می‌شود. به باور او تعلل در اطلاع‌رسانی و اعلام حقیقت اشتباه بزرگ‌تری است.

توکلی می‌گوید: اگر ابتدا و از اول این موضوع مطرح می‌شد فقط يك اشتباه صورت می‌گرفت. وقتی چند روز این موضوع را کتمان کردند، اشتباه بزرگ‌تری مرتکب شدند. الان مردم مسئولان را دروغگو می‌دانند. علاءالدین بروجردی، عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس هم در این رابطه سوال دارد. پرسشی که شاید سوال افکار عمومی در این رابطه باشد. او می‌گوید: سوال افکار عمومی و نمایندگان و همه این است که چرا این موضوع دیر اعلام شده است؟ این يك اشکال است. به طور قطع باید در این باره توضیح داده شود که لازم بود در همان زمان علت حادثه به اطلاع عموم رسانده می‌شد نه این که اطلاع‌رسانی این قدر به درازا کشیده شود.

گروه

جامعه

نظری:

پیامد کاهش

اعتماد اجتماعی

از عملکرد دولت

یا نهاده‌ی که خود

دولت تشکیل

داده است، نشات

می‌گیرد؛ چرا که این

عملکرد در برابر

مردم و نیازهای آنها

پاسخگو نبوده

است؛ مهاجرت،

افسردگی و

نارضایتی عمومی

در عرصه‌های

مختلف پاسخ‌های

مردم به ناکارایی

دولت‌ها و

نهاده‌هاست

سخت است، اما شوک حاصل از این اتفاق را بگذارید کنار، جای بحث دارد اما فعلا بگذاریدش کنار. در این حادثه تنها جان ۱۷۹ نفر بی‌گناه نبود که از میان رفت، بلکه جامعه ایران شاهد سقوط يك سرمایه عظیم اجتماعی بود. انگار همه فریادهای جامعه‌شناسان و محققان علوم ارتباطات برای ترسیم شکاف و پایین بودن سرمایه اجتماعی بی اثر بوده است. ما مدت‌هاست اعتمادسوزی کرده‌ایم و آن قدر دیر و کند به وقایع و شایعات واکنش نشان می‌دهیم که دیگر به سختی می‌توانیم همراهی

و باور مخاطب را جلب کنیم. سرمایه اجتماعی بین سرمایه‌های موجود در جامعه، برترین و مولدترین سرمایه‌هاست.

یعنی اگر جامعه‌ای صاحب تمام سرمایه‌ها از جمله سرمایه‌های اقتصادی، فرهنگی و فناوری باشد، اما از نعمت سرمایه اجتماعی یا سرمایه اجتماعی توانمند می‌بهره باشد، روی

سعادت و شادکامی را به خود نخواهد دید و اندک سرمایه‌های اجتماعی موجود در جامعه هم کارکرد مفید خود را از دست خواهند داد. همین سرمایه اجتماعی در هر جامعه‌ای با میزان اعتماد و مشارکت شهروندان سنجیده می‌شود. اما به نظر می‌رسد هنوز مفهوم از دست رفتن سرمایه اجتماعی برای مسئولان روشن نشده است، البته ترکش‌های افول این سرمایه ناب ابتدا به سمت خود شهروندان برمی‌گردد. گسترش بی‌اعتمادی سیاسی، نبود اطمینان و ناپاوری متقابل دولت و شهروندان می‌تواند باعث در هم ریختگی، نبود امنیت و ناهنجاری‌های اجتماعی شود.
فهیمة نظری، جامعه شناس است. از نظری درباره تبعات

از میان رفتن سرمایه اجتماعی در يك جامعه پرسیدیم. به اعتقاد او، کاهش سرمایه‌های اجتماعی مقدمه‌ای است بر بحران‌های اجتماعی. او دولت‌ها را عامل مهم اعتمادسازی

سرمایه اجتماعی، آسان از دست می‌رود

می‌گوییم، قبول کنند. نمی‌شود که فقط با شعارهای احساسی، بگوئیم هنر نزد ایرانیان است و خودمان را عقل کل بپنداریم و توجهی به هشدارها، نقدها و پیشنهادهای متخصص‌های دور و خارجی است. همچنین: آن وقت همین اتفاقی می‌افتد

که می‌بینید. واقعیت این است که يك سرمایه اجتماعی مانند اعتماد، نمود اخلاق آن جامعه است و هر زمانی که دیدید این سرمایه و این اعتماد در جامعه‌ای کم شد، بدانید که سطح اخلاق آن جامعه پایین آمده است. ما نیاز به يك تحلیل داریم. فراتحلیل چیست؟ این که همه این کارشناسان، میزگردها، برنامه‌ها و پژوهش‌ها را کنار هم بگذاریم و متوجه ایرادات این ساختار و این ساز و کار برای چرایی از دست رفتن اعتماد ملی مان بشویم و آنها را به کار بندیم و فقط در حد همان تحلیل‌ها و پژوهش‌ها نگهشان نداریم. من فکر می‌کنم این سرمایه اجتماعی از دست رفته، قابل برگشت نیست یا به سختی باز خواهد گشت. شاید بهترین کار در حال حاضر، حفظ وضع موجود به جای اقدام برای هر کار باحتی افزایش سرمایه اجتماعی است. باید بتوانیم از این روند کاهشی جلوگیری کنیم و آن را به وضع ثابتی برسانیم و بعد از مدتی مکث، به بالا بردن آن فکر کنیم.

غفور شیخی / جامعه‌شناس

مردم ایران توقع خیلی زیادی ندارند. می‌توان مثال‌های متعددی آورد مثلاً در انتخابات مردم با دنیایی از شور و هیجان و امید به نامزدهای انتخابی‌شان رای می‌دهند، اما بعد از انتخابات چه می‌شود؟

نفرات انتخاب‌شده چه قدمی برای طرفدارانشان برمی‌دارند؟ یا می‌توان به تحریم‌ها اشاره کرد؛ مردم روزهای سختی را با این تحریم‌های سخت و شرایط اقتصادی می‌گذرانند اما با چه چیزی روبه‌رو می‌شوند؟ با این یارانه‌های ناچیزی که به آنها پرداخت می‌شود. مردم ایران شریفند؛ آنها بارها اعتماد کردند و بارها بی‌اعتمادی دیدند و این همان سرمایه اجتماعی عظیمی است که این روزها از دست رفته و چیز زیادی از آن نمانده است. متأسفانه باید بگویم ساز و کار نظارتی و قضایی ضعیفی در کشور حاکم است که مسبب این بی‌اعتمادی و کاهش سرمایه اجتماعی است.

اعتماد ملی، يك سرمایه اجتماعی ارزشمند، حساس و شکننده است. زمان زیادی برای جمع شدن این اعتماد نیاز است و اگر یکباره فرو بپزد، زمان طولانی مدتی برای برگشت دوباره‌اش لازم است. در واقع نمی‌شود جامعه، بارها و بارها از اعتمادش ضربه بخورد و حالا انتظار داشته باشیم که هرچه

اعزام دانشجویان علمی - کاربردی به آلمان برای کارآموزی

محمدحسین امید، رئیس دانشگاه جامع علمی - کاربردی گفت: برخی از دانشجویان واجد شرایط برای گذراندن بخشی از دروس تخصصی و کارآموزی‌های خود به کشور آلمان اعزام می‌شوند. وی از ایجاد ظرفیت‌های جدید در این دانشگاه خبر داد و افزود: خوشبختانه امسال در دانشگاه علمی - کاربردی ظرفیتی ایجاد شد تا دانشجویان این دانشگاه بتوانند در تبادل‌ات علمی بین‌المللی شرکت کنند./چام‌چم‌دیلی

۲ میلیون نفر در تهران تحت‌تاثیر مستقیم زلزله قرار دارند

اسماعیل نجار، رئیس سازمان پیش‌گیری و مدیریت بحران کشور معتقد است وقوع زلزله در پایتخت زندگی دو میلیون نفر را به صورت مستقیم تحت‌تاثیر قرار می‌دهد. وی افزود: این در حالی است که هشت میلیون نفر باقی مانده قطعاً تحت‌تاثیر غیرمستقیم قرار خواهند گرفت. نجار عنوان کرد: رفتارهای ما در حوزه ترافیک هم خوب نیست. به عنوان مثال زلزله ملارد را نگاه کنید که چا اتفاقی افتاد و همه به سمت خودروها رفته و به خیابان‌ها آمدند. / ایرنا

چه باید کرد؟

سه روز پس از حادثه تلخ هواپیمای مسافربری به یکباره اطلاعیه‌ای منتشر شده است و با عذرخواهی از مردم و افکار عمومی دلیل این حادثه را «خطای انسانی» معرفی کرده است. آیا این واکنش دیر و کند از سوی مسئولان می‌تواند آراگزیر ترسیم اعتماد از دست رفته باشد؟ این سوال در زمانه‌ای که سگوکاری مردم از این حادثه پایان نیافته و حتی جایش را به خشم داده شاید محلی از اعراب نداشته باشد، اما عالبه شکریبگی معتقد است عذرخواهی و در کنار مردم قرار گرفتن می‌تواند آغازی بر احیای اعتماد عمومی باشد. مدیرگروه علمی تخصصی خانواده در انجمن جامعه‌شناسی می‌گوید: «عذرخواهی از مردم و اعلام استعفاى افرادی که در این مساله مسؤول بودند، راهکاری بر بازگرداندن سرمایه اجتماعی و افزایش امید و اعتماد عمومی است. آن هم زمانی که کشور در شرایط بحران قرار دارد.» سیل عذرخواهی اما از همان ابتدای انتشار بیانیه رسمی از سوی برخی مسئولان آغاز شد و این بار شبکه‌های اجتماعی بسستر ابراز این عذرخواهی‌ها بود. از سفیر ایران در لندن بگیرد تا وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی. وجه دیگر جالب این ماجرا هم البته روزنامه‌نگارانی بودند که در فضای مجازی سعی داشتند بر اساس مشاهده‌اشان ماجرای شلیک موشک به هواپیمای بوئینگ را تکذیب کنند. جالب این که همین افراد هم در شبکه‌های اجتماعی از مسئولان پشی گرفتند و از مردم به واسطه برداشت اشتباهشان از موضوع عذرخواهی کردند.

✚ وقتی مردم تنهایی شوند

موضوع از دست رفتن سرمایه عظیم اجتماعی موضوع امروز و دیروز نیست، درست که در ماجرای تلخی بروز کرده و نشانه‌های عیان‌ش توسط افکار عمومی علنی شده اما این ماجرا در جامعه ایرانی تا پیش از این هم بسیار دیده شده است. فهیمة نظری در این باره به جام‌چم می‌گوید: در جامعه ما عنصر بزرگانه و اجنبی همیشه حضور داشته و در طول تاریخ حاکمان خودکامه زیادی بر این سرزمین حکومت کردند و فرآیند دولت- ملت خیلی کند در ایران شکل گرفته که این موارد از دلایل نبود اعتماد بین مردم و دولت است.

این جامعه شناس با اشاره به اتفاقاتی که در پیروزی انقلاب رخ داد، می‌گوید: در پیروزی انقلاب اسلامی ارتباط و پیوندهای میان افراد مبتنی بر ارزش‌های اجتماعی بود و مردم با حضور در تظاهرات و راهپیمایی‌ها، مشارکت و اعتماد اجتماعی خود را نشان دادند. همچنین در زمان بروز حوادث طبیعی مثل زلزله و سیل نیز مردم در صحنه حاضر می‌شوند و هر اقدامی که از دست‌شان بر می‌آید در راستای منافع جمعی انجام می‌دهند اما در شرایطی که اوضاع جامعه آرام است، می‌بینیم مردم در لاک خود فرو رفته و حتی شاهد هستیم که افراد به هم اعتماد ندارند و از تنهایی رنج می‌برند.

او بر این باور است که موضوع سرمایه اجتماعی از بحث‌های ضروری در جامعه کنونی ایران است. آن‌طور که این جامعه شناس به جام‌چم می‌گوید: «اگر با رویکرد اجتماعی به این مساله نگاه کنیم، بسیاری از مسائل و بحران‌های اجتماعی ناشی از فقدان اعتماد اجتماعی است که از مهم‌ترین مولفه‌های سرمایه اجتماعی محسوب می‌شود. با بررسی آسیب‌های اجتماعی به این نتیجه می‌رسیم که این آسیب‌ها نقطه مقابل سرمایه اجتماعی هستند و با رشد صعودی آسیب‌های اجتماعی در واقع سرمایه اجتماعی کاهش یافته و دچار فرسایش می‌شود.»

ضعف‌های رسانه‌ای ما

این حادثه شکل می‌گرفت یا چرخش در اطلاع‌رسانی به نحوی هوشمندانه‌تر اتفاق می‌افتد؟ سرمایه اجتماعی رسانه‌ها تا این حد ضربه نخورد. در واقع، در این حادثه چرخش هوشمندانه در زمینه خبررسانی رخ نداد و ما شاهد نوعی امر و نهی متزلزل از سوی برخی مقامات رسمی به رسانه‌ها بودیم.

همچنین رسانه‌های ما در بسیاری از موارد تحلیل را با خبر اشتباه می‌گیرند و به جای انتشار واقع‌بینانه خبر، تحلیل خود را نیز به آن اضافه می‌کنند و آن را در قالب خبر به دست مخاطب خود می‌رسانند، این در حالی است که ممکن است تحلیل رسانه‌ها از آن خبر، تحلیل نادرستی باشد. بنابراین رسانه‌ها نباید تحلیل را با خبر مخلوط کنند و آن را در يك طرف به مردم تحویل دهند که این نوعی خلط میحث در زمینه خبررسانی است.

از سویی دیگر رسانه‌های ما عموماً هنگام وقوع حوادثی مانند سقوط هواپیمای اوکراینی بسیار متغلفانه عمل می‌کنند. حتی گاهی رسانه‌ها هنگام وقوع این حوادث به جای این که مردم را آگاه کنند، بیشتر نمک روی زخم مردم می‌پاشند و باعث می‌شوند مسائلی از جمله سیل، زلزله و سقوط اخیر هواپما به مسال‌های سیاسی تبدیل شود. اینها نشان می‌دهد که خرد جمعی کارآمدی پشت جریان رسانه‌ای ما نیست و رسانه‌های ما نمی‌توانند در هنگام وقوع حوادث ناگوار ضریب نفوذ بالایی در میان مردم داشته باشند.

علیرضا چاکبرو / کارشناس رسانه

در کشور ما معمولاً در زمان وقوع حوادث گسترده که همه آحاد جامعه را تحت تاثیر قرار می‌دهد، پیوست خبری صحیحی از سوی رسانه‌های رسمی شکل نمی‌گیرد و این رسانه‌ها عموماً در زمینه خبررسانی درباره این حوادث ضعیف عمل می‌کنند. این اتفاقی

است که هر از گاهی با وقوع حوادث ناگواری مثل سیل، زلزله، آتش‌سوزی و سقوط هواپیما شاهد آن هستیم و می‌بینیم در شرایطی که افکار عمومی کشور از این حوادث جریحه‌دار شده است، رسانه‌ها نمی‌توانند آنها را به نحوی صادقانه پوشش دهند.

این اتفاق به این دلیل رخ می‌دهد که رسانه‌ها در زمینه انتشار اخبار حوادث ناگوار استقلال لازم را ندارند. اما مسئولان ما به جای امر و نهی رسانه‌ها در زمینه انتشار این اخبار، باید به فکر ایجاد يك ستاد رسانه‌ای باشند تا بتوانند با هدایت رسانه‌ای مردم، در زمان مناسب آنها را تهییج و در شرایط مساعد آنها را آرام کنند. این ستاد باید بتواند جریان رسانه‌ای ایجاد کند و با توجه به منافع عمومی کشور، مردم را به سمت اهداف مطلوب هدایت کند. اما اکنون چنین ستادی وجود ندارد و رسانه‌ها دانما با امر و نهی کنترل می‌شوند. بنابراین نوع خبررسانی درباره حادثه سقوط هواپیمای اوکراینی نشان می‌هد در سطوح کلان نظام ما مجموعه منسجم رسانه‌ای وجود ندارد، زیرا اگر این مجموعه وجود داشت یا از روز نخست روند اطلاع‌رسانی درستی درباره

